



Opvoeding en opvoedings- ondersteuning

Wat vinden gezinnen belangrijk in de opvoeding van hun kinderen, hoe beleven ze het opvoeden, welke vragen en zorgen hebben ze en maken ze gebruik van opvoedingsondersteuning?

Auteurs: Diederik Vancoppenolle en Geraldine Dupont (Kind & Gezin)

1 INLEIDING

Kinderen grootbrengen en opvoeden is een belangrijke taak voor gezinnen. Elk gezin laat zich daarbij leiden door zijn eigen waarden, ervaringen en mogelijkheden. Omdat opvoeden zo belangrijk is, is het erg nuttig dat we als overheid aan de hand van onderzoek een vinger aan de pols houden over hoe het opvoeden van kinderen verloopt en hoe gezinnen zelf de opvoeding ervaren en beleven.

In deze bijdrage brengen we eerst in kaart welke **opvoedingsdoelen** ouders nastreven. Nadien bespreken we **hoe ouders hun ouderschap beleven, bekijken en beoordelen**. Ten derde bekijken we in welke mate gezinnen **zich vragen stellen of zich zorgen maken** over opvoeding en verkennen we over welke thema's ze zich het meest vragen stellen. Ten slotte schetsen we of en in welke mate ouders **gebruik maken van professionele ondersteuning** voor advies over opvoeding. We geven daarbij aan welk aanbod ze gebruiken en hoe ze het ervaren hebben. Voor ouders die geen gebruik maken van opvoedingsondersteuning geven we aan wat de redenen daarvoor zijn.

We gaan voor elk van deze thema's na of er zich significante verschillen voordoen naar achtergrondkenmerken van respondenten. We vergelijken de antwoorden naar geslacht (mannen/vaders versus vrouwen/moeders), naar herkomst (België/EU versus niet-EU), naar leeftijd van de ouders, naar gezinstype en naar leeftijd van het jongste en oudste kind in het gezin. Omdat de leeftijd van de ouders in sterke mate overeenkomt met de leeftijd van het jongste/oudste kind, zullen we niet overal de resultaten voor elk van de drie leeftijdsvariabelen weergeven. De analyse naar leeftijd van het oudste of jongste kind leek ons vaak zinvoller.

Leeswijzer

In de gezinsenquête werd aan beide partners gevraagd om een vragenboekje in te vullen. We beperken ons in deze bijdrage met een eerste verwerking van de gegevens tot de verkregen informatie uit het vragenboekje ingevuld door de aangeschreven personen (en niet het vragenboekje van de partner). De percentages zijn gewogen percentages zodat ze representatief zijn voor de populatie gezinnen in Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest¹) met minstens één kind jonger dan 25 jaar (zoals gekend in het Rijksregister). De weging gebeurde voor de kenmerken geslacht, leeftijd en herkomst.² Bij de gewogen percentages geven we – ter informatie – ook telkens het aantal respondenten (niet gewogen n) mee waarop de percentages zijn berekend. Meer informatie over de onderzoeksopzet is te vinden in het [methodologisch rapport](#) (Audenaert & Stuyck, 2018)

Betekenisvolle verbanden tussen twee kenmerken werden veelal getoetst aan de hand van een Pearson Chi-kwadraattoets. Indien de gebruikte toets om statistische redenen hiervan afwijkt, wordt dit telkens duidelijk weergegeven. Het niveau van significantie wordt weergegeven met * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; en *** $p < 0,001$ of wanneer $p > 0,05$ met n.s. (niet significant). Omdat de gegevens werden verzameld tijdens één enkel bevragingsmoment en we ons in deze bijdrage hoofdzakelijk beperken tot een bivariate beschrijving, kunnen we geen uitspraken doen over oorzakelijke verbanden.

2 OPVOEDINGSDOELEN: WAT VINDEN OUDERS BELANGRIJK?

Elke ouder legt een andere focus van hetgeen hij/zij belangrijk vindt in de opvoeding. Sommige ouders leggen de klemtoon op zich correct of gepast gedragen, terwijl andere ouders prefereren dat hun kinderen voor zichzelf kunnen opkomen of dat ze ijverig en ambitieus zijn. In Vlaanderen werd, voor zover ons bekend, nog niet eerder gepeild naar opvoedingsdoelen in grootschalig onderzoek. Om na te gaan welke de meest voorkomende opvoedingsdoelen in Vlaanderen zijn, legden we in de gezinsenquête aan ouders tien opvoedingsdoelen voor die ze kunnen nastreven (zie tabel 1), aangevuld met een vrij in te vullen doel 'andere'³. Hiervoor werd gebruik gemaakt van een vraagstelling uit het Gezinsrapport 'Opvoeden in Nederland' van Bucx en de Roos (2011), die zich op hun beurt baseerden op de vragenlijst opvoedingsdoelen (ODL) van Van IJendoorn en Tavecchio (1982)⁴. We vroegen aan de ouders om uit de tien voorgelegde opvoedingsdoelen hun top 3 te selecteren aan de hand van de volgende vraag: *'De meeste mensen willen dat hun kinderen gelukkig zijn. Met welke andere doelen voedt u uw kind(eren) nog op? In de onderstaande tabel staan een aantal opvoedingsdoelen. Kies de drie doelen die u het belangrijkste vindt in de opvoeding.'*

Achter de tien opvoedingsdoelen gaan vijf opvoedingsoriëntaties schuil, te weten: autonomie, assertiviteit, sociaal gevoel, conformiteit en prestatie (zie tabel 1). De eerste oriëntatie, *autonomie of zelfsturing*, verwijst

¹ Voor inwoners uit het Brussels Hoofdstedelijk Gewest diende de identiteitskaart in het Nederlands te zijn uitgereikt.

² Desondanks is de respons enigszins vertekend. Uit een studie van de respons blijkt immers dat lager opgeleiden en niet-werkenden ondervertegenwoordigd zijn in de gerealiseerde steekproef. Een andere beperking van de gehanteerde werkwijze is dat gescheiden ouders waarvan geen enkel (stief)kind zijn of haar domicilie bij de ouder gevestigd heeft, niet in de steekproef zijn opgenomen, ook al verblijven er één of meerdere kinderen deeltijds bij deze ouder. Aangezien na scheiding nog vaak de kinderen hun domicilie bij de moeder gevestigd hebben, zijn met name gescheiden vaders ondervertegenwoordigd in de steekproef. Omdat het Rijksregister aan de hand van domicilie huishoudens opbouwt uit individuele gegevens, is hier vooralsnog geen pasklare oplossing voorhanden.

³ Omdat slechts een beperkt aantal ($n=75$, 2,9%) ouders nog een ander doel vermeld hebben en omdat er een grote variatie in antwoorden werd gegeven (culturele interesse hebben, gelukkig zijn, sterke waarden hebben, ...) nemen we deze antwoorden niet verder mee in de analyse.

⁴ In tegenstelling tot het Nederlandse onderzoek waar de ouders alle opvoedingsdoelen moesten rangschikken, vroegen we in de gezinsenquête aan ouders om de voor hen drie belangrijkste opvoedingsdoelen te kiezen uit een lijst van tien doelen en deze te rangschikken in een top drie. Hierdoor, maar ook omdat sommige opvoedingsdoelen anders zijn geformuleerd dan in het Nederlandse onderzoek, kunnen de resultaten van de gezinsenquête niet exact vergeleken worden met de Nederlandse studie.

naar de individuele persoonsontwikkeling van kinderen. Meer specifiek behelst autonomie het dragen van verantwoordelijkheid en het zelfstandig vormen van een eigen mening. De tweede oriëntatie, *assertiviteit*, omvat opvoedingsdoelen die te maken hebben met het voor zichzelf kunnen opkomen en het nastreven van eigen doelen. De derde opvoedingsoriëntatie is *sociaal gevoel*. In deze oriëntatie ligt een sterk accent op de ontwikkeling van empathie en gevoelens van sociale betrokkenheid, zoals rekening houden met anderen en verdraagzaam zijn. De vierde oriëntatie, *conformiteit*, verwijst naar aanpassing van het kind aan de eisen die de omgeving stelt, zoals goede manieren hebben, gehoorzamen en leren luisteren naar volwassenen. Bij de laatste oriëntatie, *prestatie*, ligt de nadruk op de ontwikkeling van persoonlijke bekwaamheden en het verwerven van een maatschappelijke positie, zoals ijverig zijn en goed opgeleid zijn.

Tabel 1. Opvoedingsoriëntaties en opvoedingsdoelen

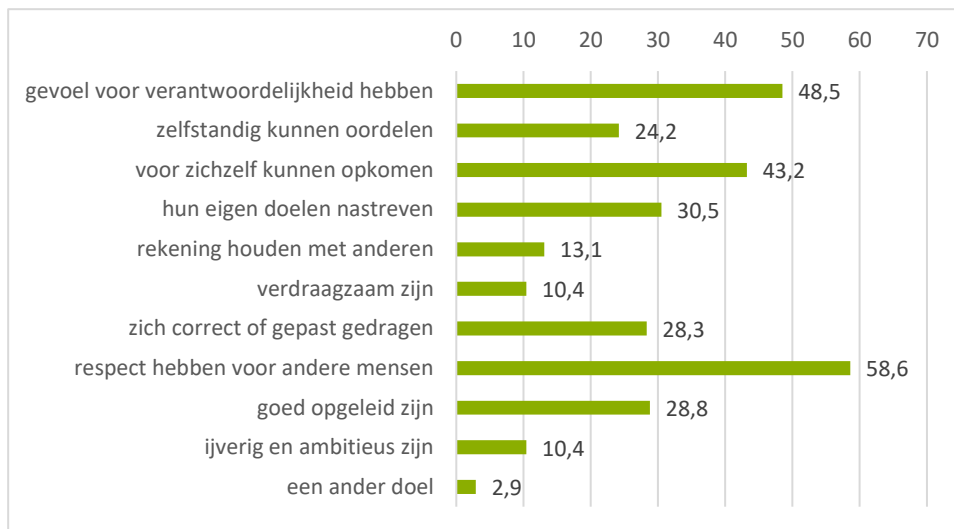
Opvoedingsoriëntaties	Opvoedingsdoelen
Autonomie	Gevoel voor verantwoordelijkheid hebben
	Zelfstandig kunnen oordelen
Assertiviteit	Voor zichzelf kunnen opkomen
	Hun eigen doelen nastreven
Sociaal gevoel	Rekening houden met anderen
	Verdraagzaam zijn
Conformiteit	Zich correct of gepast gedragen
	Respect hebben voor andere mensen
Prestatie	Goed opgeleid zijn
	Ijverig en ambitieus zijn

In wat volgt geven we het aandeel ouders dat een bepaald opvoedingsdoel in de top 3 plaatste (ongeacht de rangschikking) eerst in het algemeen (punt 2.1) daarna (punt 2.2) naar geslacht, herkomst en leeftijd van het jongste en oudste kind. In punt 2.3 bespreken we welk opvoedingsdoel het vaakst vermeld werd op respectievelijk de eerste, tweede of derde plaats.

2.1 DE MEEST VOORKOMENDE OPVOEDINGSDOELEN IN DE TOP 3

In figuur 1 maken we abstractie van de rangschikking waarin de ouders een opvoedingsdoel in de top 3 hebben vermeld en geven we het aandeel ouders dat een bepaald opvoedingsdoel in de top 3 heeft geplaatst. Dit geeft een goede indicatie van de meest vermelde opvoedingsdoelen.

Figuur 1. Aandeel ouders dat het opvoedingsdoel vermeldde in de top 3 (percentages, n = 2.553)



BRON: GEZINSENQUÊTE 2016

Zo bekeken vinden ouders het opvoedingsdoel ‘respect hebben voor andere mensen’ duidelijk het belangrijkste. Bijna 60% van de ouders plaatste dit doel in zijn/haar top 3. Het tweede meest voorkomende doel is ‘gevoel voor verantwoordelijkheid hebben’ dat door 48,5% van de ouders werd vermeld. 43,2% van de ouders plaatste het opvoedingsdoel ‘voor zichzelf kunnen opkomen’ in de top 3 van belangrijke opvoedingsdoelen.

De opvoedingsdoelen ‘ijverig en ambitieus zijn’ (10,4%), ‘verdraagzaam zijn’ (10,4%) en ‘rekening houden met anderen’ (13,1%) worden door beduidend minder ouders in de top 3 van belangrijkste opvoedingsdoelen geplaatst.

Figuur 1 toont aan dat de doelen die behoren tot dezelfde opvoedingsoriëntatie niet noodzakelijk even vaak vermeld worden in de top 3. De drie meest vermelde opvoedingsdoelen behoren immers elk tot een andere oriëntatie, met name conformiteit, autonomie en assertiviteit. Ook in het Gezinsrapport over Opvoeden in Nederland van Bucx en de Roos (2011) was dit de conclusie. Dit kan er op wijzen dat geen van de opvoedingsoriëntaties dominant is en dat ouders verschillende aspecten aan opvoeding belangrijk vinden, maar het kan ook te maken hebben met het feit dat de indeling in oriëntaties ietwat arbitrair is.

2.2 VERSCHILLEN IN OPVOEDINGSDOELN NAAR ACHTERGRONDKENMERKEN

Als we kijken naar hoe vaak bepaalde opvoedingsdoelen in de top 3 van belangrijkste opvoedingsdoelen vermeld worden, dan stellen we significante verschillen vast naar geslacht en herkomst van de respondent (zie tabel 2) en naar de leeftijd van het (jongste en oudste) kind in het gezin van de respondent (zie tabel 3). Qua gezinstype stelden we amper⁵ verschillen vast, dus die bespreken we verder niet. We willen wel opmerken dat significante verschillen niet altijd impliceren dat ouders heel anders geantwoord hebben.

⁵ Voor 8 van de 10 doelen stelden we geen verschil vast naar gezinstype. De enige significante verschillen deden zich voor voor het doel ‘gevoel voor verantwoordelijkheid hebben’ (dat iets meer door alleenstaande ouders werd aangekruist) en voor het doel ‘verdraagzaam zijn’ (dat iets meer door ongehuwde koppels werd opgenomen in de top 3).

Top 3 opvoedingsdoelen naar geslacht

Het opvoedingsdoel 'respect hebben voor andere mensen' wordt zowel bij vaders als moeders het meest vermeld in de top 3 van opvoedingsdoelen. Maar moeders zetten dit doel significant meer in de top 3 dan vaders (respectievelijk 63,4% versus 52,8%). Voor de rest zijn de aandelen van de gekozen opvoedingsdoelen door vaders en moeders gelijkaardig, al zetten vaders significant vaker dan moeders prestatiegerichte opvoedingsdoelen in hun top 3: 'goed opgeleid zijn' wordt door 31,3% van de vaders vermeld in de top 3, versus bij 26,8% van de moeders en het opvoedingsdoel 'ijverig en ambitieus zijn' wordt door 13,6% van de vaders vermeld in de top 3, versus 7,8% bij de moeders. Het op autonomie georiënteerde opvoedingsdoel 'gevoel voor verantwoordelijkheid hebben' wordt ook vaker door vaders (26,6%) dan door moeders (22,2%) vermeld in de top 3 van opvoedingsdoelen.

Top 3 opvoedingsdoelen naar herkomst

Het opvoedingsdoel 'respect hebben voor andere mensen' wordt zowel bij ouders met een herkomst buiten de EU (58,7%) als ouders met Belgische herkomst of herkomst binnen de EU (58,5%) het vaakst naar voren geschoven in de top 3. Er zijn echter wel significante verschillen op te merken naar herkomst. Ouders met een herkomst buiten de EU plaatsen 'goed opgeleid zijn' vaker in de top 3 van opvoedingsdoelen dan de ouders met een Belgische herkomst of herkomst binnen de EU (42,1% versus 26,7%). Ze hechten ook meer belang aan het andere op prestatie gerichte opvoedingsdoel 'ijverig en ambitieus zijn' (14,9% versus 9,7%). Ouders met een Belgische herkomst of een herkomst binnen de EU plaatsen de op assertiviteit gerichte opvoedingsdoelen vaker in de top 3 dan ouders met een herkomst buiten de EU. 'Voor zichzelf kunnen opkomen' plaatsen 45,1% van de ouders met een Belgische herkomst of een herkomst binnen de EU in de top 3 versus 30,9% van de ouders met een herkomst buiten de EU. Het opvoedingsdoel 'hun eigen doelen nastreven' plaatst 32,0% van de ouders met herkomst binnen België of de EU in de top 3, daar waar het aandeel bij ouders met herkomst buiten de EU 22,2% bedraagt.

Tabel 2. Aandeel ouders dat het opvoedingsdoel vermeldde in de top 3, naar geslacht en herkomst (percentages)

	Totaal	Geslacht			Herkomst		
		mannen	vrouwen	sign.	België/EU	niet-EU	sign.
1. Gevoel voor verantwoordelijkheid hebben	48,5	49,2	47,9	n.s.	48,3	49,2	n.s.
2. Zelfstandig kunnen oordelen	24,2	26,6	22,2	**	24,9	18,9	*
3. Voor zichzelf kunnen opkomen	43,2	41,5	44,5	n.s.	45,1	30,9	***
4. Hun eigen doelen nastreven	30,5	30,2	30,8	n.s.	32,0	22,2	***
5. Rekening houden met anderen	13,1	14,3	12,2	n.s.	13,2	12,5	n.s.
6. Verdraagzaam zijn	10,4	10,7	10,3	n.s.	10,3	11,3	n.s.
7. Zich correct of gepast gedragen	28,3	28,2	28,4	n.s.	27,7	33,1	*
8. Respect hebben voor andere mensen	58,6	52,8	63,4	***	58,5	58,7	n.s.
9. Goed opgeleid zijn	28,8	31,3	26,8	*	26,7	42,1	***
10. IJverig en ambitieus zijn	10,4	13,6	7,8	***	9,7	14,9	**
n	2.553	947	1.606		1.904	614	

Significantieniveau: Pearson χ^2 : *p < 0,05; **p < 0,01; *** p < 0,001; n.s. niet significant.

BRON: GEZINSENQUÊTE 2016

Top 3 opvoedingsdoelen naar leeftijd van het jongste/oudste kind⁶

Ook al moeten we de vastgestelde verschillen met de nodige nuance interpreteren, toch lijkt het er op dat ouders andere zaken belangrijker vinden naargelang de leeftijd van de kinderen. We zien in tabel 3 zowel verschillen wanneer we de resultaten bekijken per leeftijdscategorie van het jongste kind, als per leeftijdscategorie van het oudste kind. We bespreken hieronder enkel de verschillen naar leeftijd van het jongste kind.

Het opvoedingsdoel 'respect hebben voor andere mensen' wordt significant vaker vermeld bij respondenten waarvan de leeftijd van het jongste kind in het gezin zich situeert in de leeftijdscategorieën 0 - 2 jaar (63,8%), 3 - 5 jaar (63,7%) en 12 - 17 jaar (61%). Het wordt significant minder vermeld wanneer het jongste kind 6 - 11 jaar oud is of 18 - 24 jaar oud is (respectievelijk 55% en 52,7%). Het opvoedingsdoel 'gevoel voor verantwoordelijkheid hebben' komt vaker voor bij respondenten waarvan het jongste kind zich in de oudere leeftijdscategorieën bevindt. Bij respectievelijk 54,7% en 57,6% van de respondenten waarvan het jongste kind zich in de leeftijdscategorieën 12 - 17 jaar en 18 - 24 jaar bevindt, wordt het opvoedingsdoel 'gevoel voor verantwoordelijkheid hebben' vermeld. Bij respondenten waarvan het jongste kind zich in de lagere leeftijdscategorieën bevindt, is dit lager: respectievelijk 39,5%, 38,9% en 47,7% in de leeftijdscategorieën 0 - 2 jaar, 3 - 5 jaar en 6 - 11 jaar. Het opvoedingsdoel 'voor zichzelf kunnen opkomen' wordt dan weer significant vaker vermeld bij de respondenten waarvan het jongste kind zich in de iets jongere leeftijdscategorieën bevindt.

⁶ Als we de resultaten opsplitsen naar leeftijd van het jongste kind, dan wil dat niet zeggen dat het opvoedingsdoel enkel voor dat kind werd vermeld of dat er geen oudere kinderen in het gezin aanwezig zijn. Eventuele verschillen moeten dan ook met de nodige nuance geïnterpreteerd worden.

Tabel 3. Aandeel ouders dat het opvoedingsdoel in de top 3 vermeldde naar leeftijd jongste kind in het gezin en leeftijd oudste kind in het gezin (percentages)

Opvoedingsdoelen	Totaal	Leeftijd jongste kind in het gezin						Leeftijd oudste kind in het gezin ⁷					
		0 - 2 jaar	3 - 5 jaar	6 - 11 jaar	12 - 17 jaar	18 - 24 jaar	sign.	0 - 2 jaar	3 - 5 jaar	6 - 11 jaar	12 - 17 jaar	18 - 24 jaar	sign.
1. Gevoel voor verantwoordelijkheid hebben	48,5	39,5	38,9	47,7	54,7	57,6	***	37,2	33,2	45,2	50,7	57,3	***
2. Zelfstandig kunnen oordelen	24,2	24,7	21,8	24,9	19,7	28,2	*	24,3	26,1	21,9	22,8	25,4	ns
3. Voor zichzelf kunnen opkomen	43,2	44,8	45,0	47,2	36,3	42,1	**	42,7	53,7	43,1	44,9	39,9	**
4. Hun eigen doelen nastreven	30,5	30,1	30,2	30,7	30,1	32,4	n.s	35,1	31,5	28,1	28,2	32,0	ns
5. Rekening houden met anderen	13,1	13,5	12,1	14,4	13,5	12,1	n.s	12,2	11,8	14,5	13,8	12,1	n.s
6. Verdraagzaam zijn	10,4	11,0	12,0	10,3	11,8	7,9	n.s	12,8	10,8	10,5	10,5	10,1	n.s
7. Zich correct of gepast gedragen	28,3	31,3	29,2	28,2	27,4	25,6	n.s	31,3	29,4	30,7	29,5	25,1	n.s
8. Respect hebben voor andere mensen	58,6	63,8	63,7	55,0	61,0	52,7	***	66,7	61,5	59,4	58,7	54,2	**
9. Goed opgeleid zijn	28,8	25,9	28,1	29,3	32,6	28,0	n.s	26,4	21,0	31,2	28,4	30,7	*
10. IJverig en ambitieus zijn	10,4	10,1	14,8	8,3	9,8	9,9	*	6,3	15,3	11,1	9,9	9,9	**
<i>n</i>	2.553	567	329	563	484	535		273	278	526	535	711	

Significantieniveau: Pearson χ^2 : *p < 0,05; **p < 0,01; *** p < 0,001; n.s. niet significant.

BRON: GEZINSENQUÊTE 2016

⁷ Beperkt tot respondenten met een oudste kind jonger dan 25 jaar.

2.3 OPVOEDINGSDOELEN VERMELD OP DE 1^{STE}, 2^{DE} OF 3^{DE} PLAATS

Tabel 4 geeft het aandeel ouders dat een bepaald opvoedingsdoel op respectievelijk de eerste, tweede of derde plaats heeft gezet. We stellen vast dat we op elke positie dezelfde drie meest vermelde opvoedingsdoelen terugvinden. Ouders plaatsen de opvoedingsdoelen 'gevoel voor verantwoordelijkheid hebben' (22,4%) en 'respect hebben voor andere mensen' (21,9%) wel vaker op de eerste plaats dan het doel 'voor zichzelf kunnen opkomen' (14,5%). Bijna 60% van de ouders plaatst één van deze drie opvoedingsdoelen op de eerste plaats. Geen enkel ander opvoedingsdoel werd door meer dan 10% van de ouders als het belangrijkste doel beschouwd.

Tabel 4. Aandeel ouders dat opvoedingsdoel vermeldde op resp. 1^{ste}, 2^{de} of 3^{de} plaats (percentages)

Opvoedingsdoelen	1 ^{ste} plaats	2 ^{de} plaats	3 ^{de} plaats
1. Gevoel voor verantwoordelijkheid hebben	22,4	13,2	13,2
2. Zelfstandig kunnen oordelen	8,4	8,4	7,4
3. Voor zichzelf kunnen opkomen	14,5	15,2	13,6
4. Hun eigen doelen nastreven	9,8	10,9	9,9
5. Rekening houden met anderen	2,2	4,9	6,2
6. Verdraagzaam zijn	2,4	4,3	3,8
7. Zich correct of gepast gedragen	8,6	11,3	8,6
8. Respect hebben voor andere mensen	21,9	19,3	17,6
9. Goed opgeleid zijn	6,7	9,5	12,7
10. Ijverig en ambitieus zijn	1,6	2,7	6,1
<i>n</i>	2.552	2.547	2.538

BRON: GEZINSENQUÊTE 2016

3 HOE KIJKEN OUDERS NAAR DE OPVOEDING VAN DE KINDEREN?

In diverse vragen peilden we in de gezinsenquête naar reflecties van ouders over hun eigen rol als opvoeder. Ouders moesten ten eerste uitspraken over de positieve gevoelens over en de impact van kinderen beoordelen. Daarnaast vroegen we naar de mate waarin ouders opvoeding belastend vinden en dienden ze enkele⁸ aspecten van hun opvoedingsstijl te beoordelen. Tot slot moesten ouders ook aangeven hoe tevreden ze waren met het verloop van de opvoeding van hun kinderen.

3.1 OPVOEDINGSBELEVING: VERRIJKING, ISOLATIE EN KOST

3.1.1 Meetinstrument

De term opvoedingsbeleving verwijst naar de emotionele en cognitieve processen, die samengaan met het opvoedingsproces. Het gaat dus om de gedachten en gevoelens die ouders beleven bij het opvoeden. De *Perceptions of Parenting Inventory (POPI)* van Lawson (2004) is één van de instrumenten die ontwikkeld werden om die beleving te meten. POPI bevat in oorsprong zes inhoudelijke domeinen: 'verrijking', 'steun', 'continuïteit', 'isolatie', 'toewijding' en 'instrumentele kost'. Elk domein wordt gemeten aan de hand van meerdere items en

⁸ De focus lag op structuur en op disciplinerend gedrag, wat een beperkte invulling is van een opvoedingsstijl.

elk item wordt gescoord op een zespuntenschaal. De POPI werd in de Vlaamse context onder meer reeds benut in de JOnGI-studie (Van Leeuwen et al, 2011; Van Leeuwen et al, 2015). In de gezinsenquête beperkten we ons tot een aangepaste versie van de meest interessant bevonden subschalen ‘verrijking’, ‘isolatie’ en ‘instrumentele kost’ (zie [methodologisch rapport](#), Audenaert & Stuyck, 2018).

We presenteren hierna zowel de itemscores, als de berekende subschaalscores. Per respondent werden de subschaalscores berekend door de scores van de gespiegelde onderliggende items op te tellen en te delen door het aantal ingevulde items. Verschillen naar achtergrondkenmerken worden bekeken op het niveau van de subschalen en niet op niveau van de items.

De interne consistentie van elk van de subschalen bleek voldoende hoog te zijn. Cronbach’s Alpha voor verrijking: $\alpha = 0,833$, voor isolatie: $\alpha = 0,787$ en voor instrumentele kost: $\alpha = 0,688$ ⁹. Tabel 6 geeft weer welke items tot welke subschaal behoren. We willen er wel op wijzen dat de benaming van de subschalen mogelijks een verkeerde connotatie heeft of tot een verkeerde interpretatie kan leiden. Isolatie bijvoorbeeld wordt vooral bevraagd aan de hand van items die peilen naar de negatieve impact van kinderen op de tijdsbesteding van ouders. Kinderen kunnen natuurlijk ook een bron zijn van verbondenheid met andere ouders of kunnen het leggen van contacten met anderen faciliteren, maar naar deze aspecten werd niet gepeild.

3.1.2 Algemene scores opvoedingsbeleving

In tabel 5 rapporteren we gemiddelden (M), standaarddeviaties (SD), de minimum- en maximumwaarden (Min. en Max.) en de percentielscores (PC) voor de opgenomen subschalen.

In het algemeen concluderen we dat bij zeer veel ouders een positief gevoel van verrijking over opvoeden bestaat, maar dat een deel van de ouders een aanzienlijke instrumentele kost vermeldt en dat een beperkter deel van de ouders een duidelijke impact ondervindt op zijn/haar relationeel en sociaal leven (zie tabel 6). We zien dit ook weerspiegeld in de gemiddelde scores van de subschalen: 4,4 voor verrijking, 3,1 voor instrumentele kost en 2,5 voor isolatie.

Tabel 5. Kencijfers opvoedingsbeleving (POPI) op subschaalniveau

Subschaal POPI	n items	α	M	SD	Min.	Max.	PC25	PC75	PC90
Verrijking	4	0,833	4,4	0,55	1	5	4	5	5
Isolatie	4	0,787	2,5	0,88	1	5	2	3	3,75
Instrumentele kost	4	0,688	3,1	0,76	1	5	2,5	3,5	4

BRON: GEZINSENQUÊTE 2016

In tabel 6 wordt de volgorde van de antwoordmogelijkheden van de items in omgekeerde volgorde voorgesteld in vergelijking tot de vragenlijst om de interpretatie te vergemakkelijken. Op itemniveau vinden we op vlak van verrijking eerder beperkte verschillen tussen de items. Voor de kinderen zorgen maakt ouders gelukkig en trots en de meeste ouders vinden opvoeden verrijkend en plezierig. Het item ‘Zorgen voor mijn kinderen is plezierig’ scoort iets minder goed dan de andere items, maar het verschil is relatief want 87,3% van de ouders geeft aan het (helemaal) eens te zijn met deze uitspraak.

⁹ Een confirmatorische factoranalyse bevestigt een model met drie onderliggende factoren, waarbij de items van de subschaal ‘instrumentele kost’ wel niet homogeen aan één factor konden toegewezen worden. De items uit subschaal ‘isolatie’ laden allen sterk op factor 1, de items uit de subschaal ‘verrijking’ laden allen sterk op factor 2, maar de items uit ‘instrumentele kost’ laden wisselende mate sterk op factor 3. Meer nog, de items die peilen naar de emotionele en fysieke uitputting lijken beter aan te sluiten bij factor 1 waarop de items rond isolatie sterkst laden. Dit vraagt nader statistisch en conceptueel onderzoek, maar dit valt buiten het bestek van deze bijdrage waarin we ons beperken tot de eerste resultaten. Om een vergelijking van trends met eerder vermeld onderzoek mogelijk te maken gebruiken we in hetgeen volgt de items in hun originele subschalen alsook hun benaming.

Ondanks het feit dat een grote meerderheid van de ouders opvoeden verrijkend vindt, zijn er ook ouders die aangeven dat opvoeden een behoorlijke impact heeft op hun sociaal, persoonlijk en relationeel leven. De subschaal isolatie kent wel een grotere spreiding qua itemscores. Meer dan 35% van de respondenten beaamt dat ze door de kinderen minder tijd hebben om te doen wat ze graag doen. Bijna één op vijf respondenten (19,7%) geeft aan dat de kinderen de tijd die ze hebben met de partner beperken en dat het opvoeden voor spanningen in de relatie zorgt (19,8%). 13% stelt dat het zorgen voor de kinderen de tijd met vrienden in de weg staat.

De subschaal instrumentele kost bleek qua interne consistentie het minst goed te scoren en dat is ook zichtbaar wanneer we de itemscores overlopen. Bijna drie op de vier ouders geeft aan dat kinderen grootbrengen veel geld kost. 28% kan zich zelfs helemaal vinden in de uitspraak dat kinderen grootbrengen veel geld kost. Maar de financiële kost is niet het enige item dat niet zo goed scoort. Meer dan de helft van de respondenten maakt zich immers zorgen over de toekomst van de kinderen. Ook al werd niet gevraagd naar de ware toedracht van deze zorgen (emotioneel, financieel, gezondheid, zorgen over samenleving in het algemeen, ...), 55,2% is een opmerkelijk cijfer. Het toont alvast aan dat vele ouders een grote betrokkenheid hebben op het toekomstig welzijn van hun kinderen.

Meer dan de helft van de respondenten stelt dat opvoeden (helemaal) niet fysiek of emotioneel uitputtend is. Maar er blijken wel verschillen tussen de respondenten te bestaan, want één op de vijf respondenten stelt dat opvoeden emotioneel uitputtend is en 18,7% stelt dat kinderen opvoeden ook lichamelijk uitputtend is.

Deze bevindingen komen deels overeen met de JOnG!-resultaten over de opvoedingsbeleving bij een kind van 30 maanden (zie Van Leeuwen et al, 2015) waaruit bleek dat het merendeel van de ouders opvoeden inderdaad verrijkend vond, maar tegelijk ook wees op de aanzienlijke instrumentele kost. De opvoeding werd in het JOnG!-onderzoek wel iets beter ervaren. Qua verrijking lagen de scores nog iets hoger. Er waren meer ouders die deze items zeer positief beoordeelden. Anderzijds lagen de JOnG!-scores over isolatie en instrumentele kost lager, wat er op wijst dat de respondenten uit de gezinsenquête opvoeden meer geïsoleerd en meer kostelijk ervaren dan de deelnemers aan het JOnG!-onderzoek. Hoewel we niet kunnen uitsluiten dat de verschillende resultaten te wijten zijn aan verschillen in vraagstelling, lijkt het toch dat de gevonden verschillen tussen beide studies te maken hebben met de leeftijd van de kinderen en is het goed mogelijk dat de opvoeding van een kind van 30 maanden anders ervaren wordt dan de opvoeding van oudere kinderen.

Tabel 6. Opvoedingsbeleving (POPI) (rijpercentages)

	helemaal niet mee eens	niet mee eens	noch eens, noch oneens	mee eens	helemaal mee eens	<i>n</i>
Verrijking						
1. Zorgen voor mijn kind(eren) maakt me gelukkig	0,3	0,5	6,3	41,4	51,6	2.641
2. Mijn kind(eren) opvoeden is verrijkend	0,1	0,5	6,7	46,0	46,6	2.597
3. Zorgen voor mijn kind(eren) is plezierig	0,2	1,0	11,5	48,2	39,1	2.625
4. Mijn kind(eren) opvoeden maakt me trots	0,2	0,8	6,1	36,9	56,0	2.606
Isolatie						
5. Zorgen voor mijn kind(eren) staat de tijd die ik wil doorbrengen met mijn partner in de weg	18,6	35,1	26,6	16,9	2,8	2.185 ¹⁰
6. Zorgen voor mijn kind(eren) staat de tijd die ik wil doorbrengen met mijn vrienden in de weg	23,6	42,2	20,3	11,9	2,0	2.588
7. Ik heb minder tijd om te doen wat ik graag doe	13,1	28,9	22,5	29,6	5,9	2.608
8. Het opvoeden zorgt voor spanningen in de relatie met mijn partner	21,6	35,7	22,9	16,6	3,3	2.180
Instrumentele kost						
9. Mijn kind(eren) grootbrengen kost veel geld	2,7	6,3	17,3	45,6	28,1	2.621
10. Ik maak me zorgen over de toekomst van mijn kind(eren)	3,9	18,7	22,2	38,8	16,4	2.609
11. Mijn kind(eren) opvoeden is emotioneel uitputtend	16,2	36,4	25,7	18,0	3,6	2.607
12. Zorgen voor mijn kind(eren) put me lichamelijk uit	22,3	35,6	23,5	15,9	2,8	2.614

BRON: GEZINSENQUÊTE 2016

¹⁰ Uit de tabel valt wel af te leiden dat niet voor elk item eventueel antwoorden werden meegenomen. Dat heeft te maken met het feit dat items 5 en 8 peilden naar de impact van het hebben van kinderen op de relatie met de partner en dat er voor deze items een antwoordmogelijkheid 'niet van toepassing' voorzien was. Respondenten zonder partner die toch antwoordden op deze vragen werden uit de analyse weggelaten.

3.1.3 Verschillen in de opvoedingsbeleving naar achtergrondkenmerken

In deze paragraaf gaan we na of er zich verschillen voordoen in de opvoedingsbeleving naar achtergrondkenmerken. We vergelijken de scores op subschaalniveau naar geslacht (vaders en moeders), naar herkomst (respondenten met een Belgische/EU-herkomst en met een niet-EU-herkomst), naar gezinstype (gehuwde koppels, ongehuwde koppels en alleenstaanden), naar leeftijd van het jongste kind en naar gezinsgrootte. We berekenden per subschaal het gemiddelde en namen dat op in tabel 7. Daarnaast vergeleken we de verdeling van de scores naar achtergrondkenmerken aan de hand van een Mann-Whitney U test of Kruskal-Wallis test (bij meer dan twee groepen).

Hoewel de verschillen tussen de gemiddelde schaalscores soms klein zijn, zijn er wel degelijk statistisch significante verschillen in de scores naar sommige achtergrondkenmerken. De verschillen op vlak van verrijking en instrumentele kost lijken er toch op te wijzen dat vaders de opvoeding anders beleven dan moeders. Enerzijds vinden moeders de opvoeding meer verrijkend dan vaders, anderzijds vinden ze meer dan vaders dat opvoeding gepaard gaat met een instrumentele kost. Op vlak van isolatie stellen we geen significante verschillen vast.

Respondenten met een niet-EU-herkomst ervaren opvoeding iets positiever dan respondenten met een Belgische en EU-herkomst, maar wel enkel als het gaat om de subschaal verrijking. Noch voor isolatie, noch voor instrumentele kost stellen we verschillen vast naar herkomst.

Wanneer we de opvoedingsbeleving van respondenten uit verschillende gezinstypes vergelijken zien we verschillen qua isolatie en qua instrumentele kost, maar niet op vlak van verrijking. Een blik op de gemiddelden leert dat alleenstaande ouders de instrumentele kost van opvoeden hoger scoren dan koppels en dat ongehuwde koppels met kinderen opvoeding meer geïsoleerd beleven dan alleenstaanden of dan gehuwde koppels. Zoals hoger gesteld moet wel opgepast worden met de interpretatie van de subschaal isolatie. De items meten vooral de impact qua tijdsbesteding, ze kunnen geen basis zijn om te concluderen dat ouders minder grote sociale netwerken zouden hebben door het hebben van kinderen.

Naargelang de leeftijd van het jongste kind stellen we vast dat de scores van respondenten met oudere kinderen op een schaal van één tot vijf gemiddeld genomen iets lager liggen dan die van respondenten met jongere kinderen. We zien dat deze tendens zich voor elk van de drie subschalen voordoet. Dit betekent enerzijds dat het trots en gelukkig zijn zich het sterkst voordoet bij zeer jonge kinderen, maar impliceert ook dat gezinnen waar (nog) een jong kind aanwezig is het opvoeden meer geïsoleerd beleven en met hogere instrumentele kosten associëren. Dit is ook ergens logisch omdat de tijd die men aan de zorg voor en het toezicht op jonge kinderen moet besteden doorgaans veel groter is dan bij oudere kinderen. Hierdoor blijft er bij oudere kinderen wellicht meer tijd over voor de persoon zelf en zijn of haar sociale relaties, en wordt opvoeding minder uitputtend ervaren. Tot slot bespreken we de opvoedingsbeleving bij gezinnen van verschillende omvang. Verrassend genoeg doet zich daar geen verschil voor qua instrumentele kost. Qua verrijking en isolatie zouden de ervaringen van gezinnen van diverse omvang wel significant verschillen, alleen wordt dit niet overal duidelijk weerspiegeld in de gemiddelde scores.

Tabel 7. Subschaalscores opvoedingsbeleving (POPI) naar achtergrondkenmerken

	Verrijking	Isolatie	Instrumentele kost	n
Totaal	4,39	2,52	3,09	2.639
Geslacht		n.s.		
vrouwen	4,43**	2,51	3,14**	1.660
mannen	4,34**	2,53	3,02**	978
Herkomst		n.s.	n.s.	
België/EU	4,35***	2,53	3,09	1.962
niet-EU	4,61***	2,48	3,09	646
Gezinstype	n.s.			
gehuwd koppel	4,39	2,46***	3,04**	1.660
ongehuwd koppel	4,36	2,74***	3,09**	475
alleenstaande ouder	4,41	2,50***	3,25**	497
Leeftijd jongste kind			n.s.	
0 - 2 jaar	4,52***	2,81***	3,12	582
3 - 5 jaar	4,41***	2,70***	3,10	340
6 - 11 jaar	4,38***	2,57***	3,11	578
12 - 17 jaar	4,31***	2,34***	3,08	498
18 - 24 jaar	4,30***	2,26***	3,02	552
Gezinsgrootte *			n.s.	
1 kind	4,44**	2,46*	3,05	806
2 kinderen	4,36**	2,58*	3,09	1.153
3 kinderen	4,36**	2,48*	3,08	456
4 of meer kinderen	4,38**	2,56*	3,02	202

Significantieniveau: Mann-Whitney U/Kruskal-Wallis Test voor verschillen in subschaalscores: *p < 0,05; **p < 0,01; *** p < 0,001; n.s. niet significant.

BRON: [GEZINSENQUÊTE 2016](#)

3.2 OPVOEDINGSBELASTING

3.2.1 Meetinstrument

Om te peilen naar de ervaringen van ouders op vlak van opvoedingsbelasting maakten we in de gezinsenquête gebruik van een vraagstelling uit het Gezinsrapport 'Opvoeding in Nederland' van Buckx en de Roos (2011) die zich baseerden op het Aanvullend Voorzieningengebruikonderzoek (AVO) van het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) (van Weert en Zeijl, 2008).

De schaal opvoedingsbelasting¹¹ wordt gemeten door vier items op een vijfpuntenschaal, waarbij 1 stond voor 'helemaal mee eens' en 5 voor 'helemaal niet mee eens'. We presenteren hierna zowel de itemscores, als de berekende subschaalscores. Voor drie items werd de antwoordvolgorde omgedraaid ten aanzien van de vragenlijst (cursief gedrukt in tabel 9), zodat een hoge score op deze items wijst op meer opvoedingsbelasting. De interne consistentie van de schaal opvoedingsbelasting bleek voldoende hoog te zijn. Cronbach Alpha voor opvoedingsbelasting: $\alpha = 0,701$ (zie ook tabel 8). Een confirmatorische factoranalyse bevestigde een model met

¹¹ In het Gezinsrapport 'Opvoeden in Nederland' van Buckx en Roos (2011) spreekt men van 'opvoedingsbeleving' i.p.v. 'opvoedingsbelasting'. Daar omvatte de schaal ook het item 'ik ben tevreden over hoe de opvoeding van mijn kind(eren) verloopt'. In de gezinsenquête werd dit item weggelaten, omdat we analoog naar andere vragen ook apart peilden naar de tevredenheid over het verloop van de opvoeding en welke zaken in de opvoeding men graag anders had gezien en waarom.

1 onderliggende factor. In tabel 8 rapporteren we gemiddelden (*M*), standaarddeviaties (*SD*), minimum- en maximumwaarden (*Min. en Max.*) en percentielscores (*PC*) voor de schaal.

Tabel 8. Kencijfers opvoedingsbelasting op schaalniveau

Schaal	<i>n</i> items	α	<i>M</i>	<i>SD</i>	Min.	Max.	PC25	PC75	PC90
Opvoedingsbelasting	4	0,701	2,31	0,69	1	5	1,75	2,75	3,25

BRON: GEZINSENQUÊTE 2016

3.2.2 Bespreking algemene scores opvoedingsbelasting

Op itemniveau vinden we op vlak van opvoedingsbelasting enkele verschillen tussen de items. Meer dan 94% van de ouders vindt dat hij of zij goed in staat is om voor zijn of haar kinderen te zorgen. Minder dan 1% van de ouders geeft aan dat hij of zij niet goed in staat is om voor zijn of haar kinderen te zorgen. De items die peilen naar de moeilijkheid van ouderschap en het aankunnen van de opvoeding zijn iets meer gevarieerd gescoord. Ruim een derde van de ouders geeft aan dat het ouderschap moeilijker is dan hij of zij dacht. Een op vier ouders geeft aan dat ze, hoewel ze hun best doen, soms het gevoel hebben dat ze hun kinderen niet in de hand hebben. Een kleine minderheid van de ouders (6,5%) heeft vaak het gevoel dat hij/zij de opvoeding van zijn of haar kinderen niet goed aankan.

In het algemeen concluderen we op basis van de schaal opvoedingsbelasting dat de meerderheid van de ouders de opvoeding niet als belastend ervaart (zie tabel 8).

Tabel 9. Opvoedingsbelasting (rijpercentages)

	helemaal niet mee eens	niet mee eens	noch eens, noch oneens	mee eens	helemaal mee eens	<i>n</i>
Ik merk dat ik goed in staat ben om voor mijn kind(eren) te zorgen.	0,0	0,8	5,1	50,9	43,2	2.637
Het ouderschap is moeilijker dan ik dacht.	7,8	29,3	26,0	30,2	6,6	2.620
Ook al doe ik mijn best, soms heb ik het gevoel dat ik mijn kind(eren) niet in de hand heb.	14,3	39,9	20,7	21,6	3,5	2.609
Ik heb vaak het gevoel dat ik de opvoeding van mijn kind(eren) niet goed aankan.	25,6	52,4	15,4	5,6	0,9	2.619

BRON: GEZINSENQUÊTE 2016

3.2.3 Verschillen in opvoedingsbelasting naar achtergrondkenmerken

In tabel 10 gaan we na of er zich verschillen voordoen in opvoedingsbelasting naar achtergrondkenmerken. Verschillen naar achtergrondkenmerken worden bekeken op het niveau van de schaal opvoedingsbelasting en niet op niveau van de individuele items. We vergelijken de scores voor een aantal relevante achtergrondkenmerken: naar geslacht, herkomst, leeftijd van respondent, gezinstype, leeftijd van het jongste en leeftijd van het oudste kind en gezinsgrootte. We berekenden voor de schaal opvoedingsbelasting de gemiddelde scores en vergeleken de verdeling van de scores van de respondenten naar achtergrondkenmerken a.d.h.v. een Mann-Whitney U test of Kruskal-Wallis test (bij meer dan 2 groepen). We bespreken hieronder enkel de achtergrondkenmerken waarvoor significante verschillen bestaan.

Tabel 10. Subschaalscores opvoedingsbelasting naar achtergrondkenmerken

	opvoedingsbelasting	n
Totaal	2,31	2.646
Geslacht (n.s)		
mannen	2,29	982
vrouwen	2,33	1.664
Herkomst *		
België/EU	2,32	1.961
niet-EU	2,27	647
Leeftijd respondent (n.s.)		
jonger dan 35 jaar	2,26	548
35 - 44 jaar	2,35	974
45 - 54 jaar	2,31	893
55 jaar en ouder	2,32	231
Gezinstype *		
gehuwd koppel	2,29	1.674
ongetrouwd koppel	2,33	477
alleenstaande ouder	2,38	495
Leeftijd jongste kind (n.s.)		
0 - 2 jaar	2,28	582
3 - 5 jaar	2,33	340
6 - 11 jaar	2,33	584
12 - 17 jaar	2,34	497
18 - 24 jaar	2,30	554
Leeftijd oudste kind¹² *		
0 - 2 jaar	2,19	277
3 - 5 jaar	2,34	285
6 - 11 jaar	2,35	552
12 - 17 jaar	2,32	547
18 - 24 jaar	2,32	737
Gezinsgrootte *		
1 kind	2,25	798
2 kinderen	2,35	1.143
3 kinderen	2,33	449
4 of meer kinderen	2,37	196

Significantieniveau: Mann-Whitney U/Kruskal-Wallis Test voor verschillen in subschaalscores: *p < 0,05; **p < 0,01; *** p < 0,001; n.s. niet significant.

BRON: [GEZINSENQUÊTE 2016](#)

Hoewel de verschillen tussen de gemiddelde schaalscores voor opvoedingsbelasting klein zijn, stellen we toch enkele significante verschillen vast. Ouders met een herkomst buiten de EU ervaren de opvoeding als minder belastend dan ouders met een Belgische herkomst of een herkomst binnen de EU. Alleenstaande ouders vinden de opvoeding van hun kinderen iets meer belastend dan ongehuwde koppels en gehuwde koppels. Ook voor leeftijd van het oudste kind in het gezin stellen we significante verschillen vast. Ouders met een oudste kind in de leeftijdscategorie 6 - 11 jaar ervaren de opvoeding als meest belastend, gevolgd door ouders met een oudste

¹² Beperkt tot respondenten met een oudste kind jonger dan 25 jaar.

kind in de leeftijdscategorie 3 - 5 jaar. Er zijn ook significante verschillen naar gezinsgrootte. Ouders met één kind in het gezin ervaren de opvoeding minder belastend dan ouders waar meerdere kinderen in het gezin zijn. Ouders met vier of meer kinderen in het gezin ervaren de opvoeding als meest belastend in vergelijking met kleinere gezinnen.

3.3 REGELMAAT EN CONSISTENTIE OP HET VLAK VAN DISCIPLINEREN

Opvoeden houdt in dat ouders het kind begeleiden bij zijn of haar ontwikkeling tot een zelfstandig participerend lid van de samenleving. Dit doen ze door een verzorgende en beschermende omgeving en structuur te bieden. Maar ook door kennis, waarden en normen over te dragen. De manier waarop ouders dit doen, is zeer divers. In de gezinsenquête werd gepeild naar enkele aspecten van dergelijke 'opvoedingsstijl'. De gezinsenquête vroeg in concreto naar de **regelmaat** die ouders in het huishouden kunnen brengen en naar **de mate waarin ze consistent zijn op vlak van grenzen stellen en disciplineren** naar hun kind toe. Voor het bevragen van beide concepten werden dezelfde items bevroegd als in het Gezinsrapport 2011 'Opvoeding in Nederland' van Buckx en de Roos (2011) die zich baseerden op de schalen van de Parental Dimensions Inventory (PDI) van Slater en Power (1987). We beperken ons tot de bespreking van de itemscores, gezien de lage Chronbach' Alpha voor beide schalen. Voor de schaal regelmaat: Chronbach' alpha: $\alpha = 0,599$ en voor de schaal consistentie: Chronbach' alpha: $\alpha = 0,490$. Gezien het lage aantal items is het bovendien niet opportuun om eventueel een item weg te laten om de schaalconstructie te verbeteren.

De meeste ouders zijn naar eigen zeggen goed in staat om voor regelmaat en een ordelijke omgeving te zorgen (zie tabel 11). Zeven op tien ouders geeft aan dat hun huis schoon en ordelijk is en zorgt ervoor dat hun kind(eren) volgens vaste regels leeft/leven. Zes op tien ouders hebben een vast tijdstip voor het avondeten, maar bij één op vijf ouders is dit niet het geval.

Ouders scoren de vragen over consistent opvoedingsgedrag op vlak van disciplineren wel wat genuanceerder. Bijna één op vijf ouders zet niet altijd door met het disciplineren van de kinderen en laat zich door de kinderen overhalen om hen lichter te straffen dan ze eigenlijk van plan waren. Bijna de helft van de ouders geeft echter aan wel consistent te zijn. Bijna 18% van de ouders geeft aan dat de kinderen hen toch vaak van gedachten kunnen doen veranderen, hoewel ze eerst 'nee' hebben gezegd. Bijna zes op de tien ouders houdt wel voet bij stuk wanneer ze 'nee' hebben gezegd.

Tabel 11. Regelmaat en consistentie (rijpercentages)

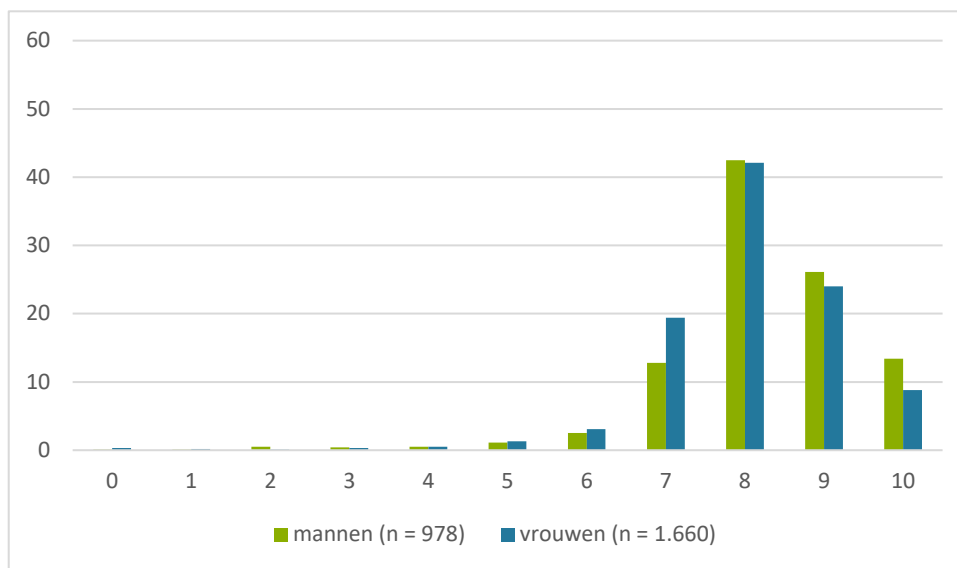
	helemaal niet mee eens	niet mee eens	noch eens, noch oneens	mee eens	helemaal mee eens	<i>n</i>
Regelmaat						
Ons huis is schoon en ordelijk.	1,4	9,0	19,1	44,5	26,0	2.630
Wij hebben een vast tijdstip voor het avondeten.	3,1	16,4	16,0	47,0	17,5	2.620
Ik zorg dat mijn kind(eren) volgens vaste regels leeft/leven, dat is voor hen wat gemakkelijker.	0,5	6,4	19,0	55,5	18,5	2.614
Consistentie						
Ik zet altijd door met disciplineren van mijn kind(eren), ongeacht hoe lang het duurt.	2,0	17,7	31,7	38,7	9,9	2.593
Mijn kind(eren) weten mij vaak te overhalen hen lichter te straffen dan ik van plan was.	8,1	41,0	30,9	17,5	2,4	2.573
Als ik 'nee' heb gezegd, weet/weten mijn kind(eren) mij vaak toch van gedachten te veranderen.	11,7	47,1	23,5	14,8	2,9	2.601

BRON: GEZINSENQUÊTE 2016

3.4 TEVREDENHEID OVER DE OPVOEDING VAN DE KINDEREN

Respondenten moesten hun tevredenheid over de opvoeding van de kinderen op een elfpuntschaal (van 0 = zeer ontevreden tot 10 = perfect tevreden) uitdrukken.

Figuur 2. Tevredenheid met de opvoeding naar geslacht (percentages)



BRON: GEZINSENQUÊTE 2016

Voor een verdere opdeling naar achtergrondkenmerken groepeerden we de antwoorden in drie klassen waarbij scores 0 tot 2 werden samengevoegd tot '(zeer) ontevreden', scores 3 tot en met 7 geclusterd werden in 'noch tevreden, noch ontevreden' en scores 8 tot 10 werden beschouwd als '(perfect) tevreden'.

Tabel 12. Tevredenheid over de opvoeding naar achtergrondkenmerken (rijpercentages)

	(zeer) ontevreden	noch tevreden, noch ontevreden	(perfect) tevreden	n
Totaal	0,6	21,3	78,1	2.638
Geslacht**				
vrouwen	0,6	24,5	74,9	1.660
mannen	0,7	17,4	81,9	978
Herkomst*				
België/EU	0,5	21,9	77,6	1.955
niet-EU	1,4	17,5	81,1	646
Gezinstype**				
gehuwd koppel	0,5	18,9	80,5	1.660
ongehuwd koppel	0,6	22,1	77,3	475
alleenstaande ouder	0,9	29,1	70,0	497
Leeftijd jongste kind*				
0 - 2 jaar	0,5	17,4	82,1	582
3 - 5 jaar	1,2	17,9	80,9	340
6 - 11 jaar	0,5	24,5	75,0	578
12 - 17 jaar	0,4	24,4	75,2	498
18 - 24 jaar	0,5	22,3	77,2	552

Significantieniveau: Pearson χ^2 : *p < 0,05; **p < 0,01; *** p < 0,001; n.s. niet significant.

BRON: GEZINSENQUÊTE 2016

Tabel 12 toont vooreerst aan dat er quasi niemand (0,6%) ontevreden is over de opvoeding van zijn/haar kinderen. Bijna acht op de tien ouders geeft aan (perfect) tevreden te zijn. Eén ouder op vijf is noch tevreden, noch ontevreden over de opvoeding.

Als we kijken naar de (niet opgenomen) specifieke scores, dan zien we dat nagenoeg alle ouders zichzelf een score rechts van het middelpunt geven, wat betekent dat ze (eerder) tevreden dan ontevreden zijn. 80% van de ouders beoordeelt het verloop van de opvoeding minstens met score 7. 35,7% is uiterst tevreden (score 9 of 10).

Hoewel het aandeel (zeer) ontevreden ouders voor geen van de onderscheiden achtergrondkenmerken sterk afwijkt, stellen we toch enkele significante verschillen vast. Vrouwen (moeders) kijken (iets) minder tevreden naar op de opvoeding dan mannen (vaders) en alleenstaande ouders zijn vaker minder (perfect) tevreden in vergelijking tot (gehuwde) koppels. Gezinnen waar nog een jong kind aanwezig is, zijn iets meer tevreden over hun opvoeding dan gezinnen waar het jongste kind 6 jaar of ouder is. Respondenten met een Belgische of EU-herkomst blijken iets minder tevreden terug te kijken op de opvoeding van hun kinderen dan respondenten met een niet-EU-herkomst.

4 VRAGEN EN ZORGEN OVER OPVOEDING

Diverse onderzoeken bevestigen de kloof tussen de zorg- en ondersteuningsnoden van kinderen en jongeren en de toegankelijkheid van het zorgaanbod voor deze doelgroep. Anderzijds toont het JOnG!-onderzoek (Dierckx et al, 2014) ook aan dat heel wat mensen zonder grote zorgen vaak gebruik maken van het zorgaanbod. In de gezinsenquête peilden we daarom zowel naar de ouderlijke vragen en zorgen over de opvoeding van kinderen, als naar het gebruik van advies, steun of hulp bij de opvoeding. Het gebruik van opvoedingsondersteuning komt in punt 5 aan bod, hier gaan we in op de vragen en zorgen. We bekijken daarbij niet alleen de mate waarin ouders zich vragen stellen, maar schetsen ook over welke onderwerpen ze zich vragen stellen of zorgen maken. Ook voor dit thema bekijken we of er zich verschillen voordoen in de antwoorden naar achtergrondkenmerken.

4.1 MATE WAARIN OUDERS VRAGEN OF ZORGEN HEBBEN OVER DE OPVOEDING

We peilden bij de ouders in welke mate zij het afgelopen jaar vragen of zorgen hadden bij de opvoeding. Vier op de tien ouders (39,6%) hebben het afgelopen jaar (helemaal) geen vragen of zorgen over de opvoeding gehad. 41,4% van de ouders heeft een beetje vragen of zorgen over de opvoeding, 14,9% van de ouders heeft tamelijk veel vragen of zorgen bij de opvoeding en 4,1% van de ouders heeft heel veel vragen of zorgen over de opvoeding van zijn kind(eren). Er bestaan dus grote verschillen tussen gezinnen. Een aanzienlijk deel signaleert geen problemen, maar een meerderheid vermeldt wel vragen of zorgen.

Tabel 13 geeft weer of er verschillen bestaan in de mate waarin ouders het afgelopen jaar vragen of zorgen hebben gehad bij de opvoeding van hun kind(eren) naar een aantal achtergrondkenmerken. We vergelijken ouders naar geslacht, herkomst, gezinstype en leeftijd van de respondent en naargelang de leeftijd van het jongste en oudste kind binnen het gezin van de respondent.

Vaders hebben vaker dan moeders helemaal geen vragen of zorgen over de opvoeding (respectievelijk 45,5% versus 34,9%). Moeders hebben vaker dan vaders tamelijk veel of zelfs heel veel vragen of zorgen over de opvoeding.

Als we naar herkomst van de respondent kijken, hebben ouders met een herkomst buiten de EU significant minder vragen of zorgen bij de opvoeding dan ouders met een Belgische herkomst of een herkomst binnen de EU. Van de ouders met een herkomst buiten de EU heeft immers meer dan de helft (52,7%) geen vragen of

zorgen over de opvoeding. Bij ouders met een Belgische herkomst of een herkomst binnen de EU gaat het om 37,4%.

Als we kijken naar het gezinstype waartoe de respondent behoort dan hebben respondenten die deel uit maken van een ongehuwd koppel het minst vaak (helemaal) geen vragen of zorgen (41,7%). Alleenstaande ouders maken zich vaker tamelijk veel zorgen (19,2%) en heel veel zorgen (5,5%).

Tabel 13. Vragen of zorgen bij de opvoeding naar achtergrondkenmerken (rijpercentages)

Heeft u het afgelopen jaar vragen of zorgen gehad over de opvoeding van uw kind(eren)?					
	(helemaal) niet	een beetje maar	tamelijk veel	heel veel	n
Totaal	39,6	41,4	14,9	4,1	2.580
Geslacht ***					
mannen	45,5	38,6	13,0	2,9	957
vrouwen	34,9	43,6	16,5	5,0	1.623
Herkomst ***					
België/EU	37,4	43,0	15,9	3,7	1.909
niet-EU	52,7	32,3	8,9	6,1	634
Leeftijd ***					
jonger dan 35 jaar	43,2	41,5	12,7	2,6	540
35 - 44 jaar	33,8	45,3	14,7	6,2	952
45 - 54 jaar	41,4	39,5	16,4	2,7	870
55 jaar en ouder	49,3	31,5	15,5	3,7	218
Gezinstype **					
gehuwd koppel	39,4	42,1	14,9	3,6	1.632
ongehuwd koppel	41,7	42,9	11,2	4,3	461
alleenstaande ouder	38,4	36,8	19,3	5,5	487
Leeftijd jongste kind ***					
0 - 2 jaar	44,6	39,5	11,8	4,0	566
3 - 5 jaar	34,7	50,9	12,3	2,1	333
6 - 11 jaar	30,5	44,1	19,6	5,8	574
12 - 17 jaar	32,9	45,1	17,3	4,7	486
18 - 24 jaar	47,7	35,5	14,1	2,7	533
Leeftijd oudste kind¹³ ***					
0 - 2 jaar	49,5	34,9	11,0	4,6	269
3 - 5 jaar	41,5	46,3	10,1	2,1	279
6 - 11 jaar	29,8	49,6	16,1	4,4	543
12 - 17 jaar	35,4	42,1	17,1	5,4	537
18 - 24 jaar	40,3	39,9	16,4	3,4	712

Significantieniveau: Pearson χ^2 : *p < 0,05; **p < 0,01; *** p < 0,001; n.s. niet significant.

BRON: GEZINSENQUÊTE 2016

Als we onderscheid maken naar leeftijd van de ouders dan is het aandeel ouders dat (helemaal) geen vragen of zorgen bij de opvoeding heeft het grootst in de leeftijdscategorie 55 jaar en ouder (49,3%) en het kleinst in de leeftijdscategorie 35 - 44 jaar (33,8%). Ouders in de leeftijdscategorie 45 - 54 jaar hebben het vaakst tamelijk veel vragen of zorgen bij de opvoeding (16,4%), bij ouders jonger dan 35 jaar is dit aandeel het kleinst (12,7%). Deze jonge leeftijdscategorie heeft ook het minst heel veel vragen of zorgen bij de opvoeding (2,6%). Ouders in

¹³ Beperkt tot respondenten met een oudste kind jonger dan 25 jaar.

de leeftijdscategorie 35 - 44 jaar hebben het vaakst heel veel vragen of zorgen bij de opvoeding van hun kind(eren) (6,2%).

Dat jonge en oudere ouders zich minder zorgen maken en vragen over opvoeding stellen dan ouders in de leeftijdscategorie 35 - 44 jaar hangt wellicht samen met de leeftijd van de kinderen. Omdat deze vragen niet moesten ingevuld worden voor één specifiek kind kunnen we niet bepalen welke zorgen samenhangen met welke leeftijden van de kinderen. Om na te gaan of er zich toch verschillen voordoen vergelijken we de antwoorden wel naar leeftijd van het jongste en/of oudste kind in het gezin. Zo krijgen we enigszins zicht op de impact van de leeftijds- en ontwikkelingsfase van het kind op de vragen en zorgen.¹⁴

- Ouders van wie het jongste kind in het gezin 18 - 24 jaar is, hebben het vaakst helemaal geen vragen of zorgen over de opvoeding (47,7%), gevolgd door ouders met het jongste kind van 0 - 2 jaar (44,6%). Het aandeel ouders dat helemaal geen vragen of zorgen bij de opvoeding van hun kind(eren) hebben, is het kleinst bij de ouders van wie het jongste kind 6 - 11 jaar is (30,5%). Ouders met een jongste kind in het gezin van 6 - 11 jaar hebben vaker dan andere leeftijdscategorieën tamelijk veel (19,6%) en heel veel (5,8%) vragen of zorgen over de opvoeding van hun kind(eren), gevolgd door ouders met een jongste kind in de leeftijdscategorie 12 - 17 jaar waarbij 17,3% van de ouders tamelijk veel vragen of zorgen hebben over de opvoeding en 4,7% van de ouders heel veel zorgen hebben over de opvoeding.
- Ouders van wie het oudste kind in het gezin jonger is dan 3 jaar hebben het vaakst (helemaal) geen vragen of zorgen over de opvoeding van hun kinderen (49,5%), gevolgd door ouders van wie het oudste kind in het gezin 3 - 5 jaar is (41,5%). Het aandeel ouders die helemaal geen vragen of zorgen bij de opvoeding van hun kinderen hebben, is het kleinst bij de ouders van wie het oudste kind in het gezin 6 - 11 jaar is (29,8%), gevolgd door ouders van wie het oudste kind 12 - 17 jaar is (35,4%). Ouders met het oudste kind in het gezin in de leeftijdscategorie 12 - 17 jaar hebben vaker dan ouders in andere leeftijdscategorieën tamelijk veel (17,1%) tot heel veel (5,4%) vragen of zorgen over de opvoeding van hun kind(eren). Opmerkelijk is dat 4,6% van de ouders van wie het oudste kind jonger is dan 3 jaar zich heel veel vragen stellen of heel veel zorgen maken bij de opvoeding.

Uit bovenstaande bemerkingen kunnen we afleiden dat de meeste vragen of zorgen over de opvoeding voorkomen bij ouders met kinderen tussen 6 en 18 jaar.

4.2 THEMA'S WAAROVER OUDERS VRAGEN OF ZORGEN HEBBEN

19,3% van de ouders geeft aan vragen of zorgen te hebben over één bepaald thema. De meeste ouders die vragen of zorgen hebben over de opvoeding, vinkten meerdere thema's aan: 25,2% van de ouders gaf aan zich zorgen te maken over twee thema's, 20,3% heeft vragen of zorgen over drie thema's, 13,1% heeft vragen of zorgen over vier thema's en 22,2% geeft aan vragen of zorgen te hebben over meer dan vijf thema's.

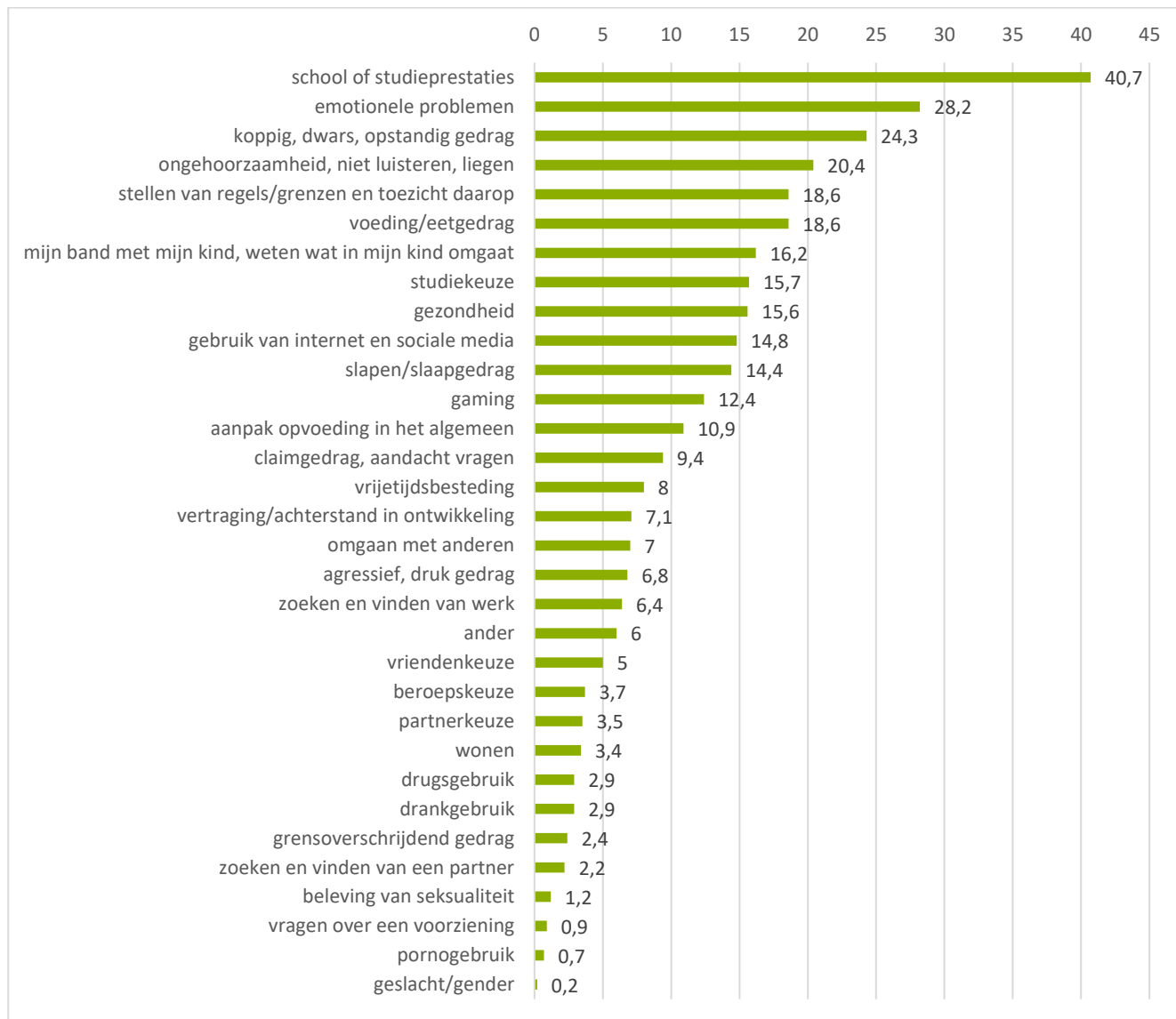
Ouders hebben het vaakst vragen of zorgen over de school of studieprestaties van hun kinderen (40,7%). Dit thema werd door meer dan vier op de tien ouders die vragen of zorgen hebben over de opvoeding aangekruist. Naast vragen of zorgen over schoolprestaties maken ouders zich het vaakst zorgen om emotionele problemen (28,2%) en koppig, dwars en opstandig gedrag (24,3%). Figuur 3 geeft per thema het aandeel ouders dat aangeeft vragen of zorgen te hebben hierover.

De onderzoeksvraag die peilt naar het hebben van vragen of zorgen bij de opvoeding werd aan de respondent niet gesteld voor één specifiek kind. Om een indicatie te krijgen of de thema's die vragen of zorgen oproepen

¹⁴ Al mag dus niet vergeten worden dat er mogelijks ook nog kinderen van andere leeftijden aanwezig kunnen zijn in een gezin met bijvoorbeeld leeftijd jongste kind 0-2 jaar.

variëren naargelang de leeftijd van de kinderen binnen het gezin, geven we in tabel 14 de vijf meest vermelde problemen naar leeftijd van het jongste kind in het gezin en naar leeftijd van het oudste kind in het gezin.

Figuur 3. Thema's waarover ouders vragen of zorgen hebben bij de opvoeding van hun kind(eren) naar aflopend aandeel ouders dat dit thema aanvinkte (percentages, n= 1.574)



BRON: GEZINSENQUÊTE 2016

Tabel 14. Thema's waarover de ouders vragen of zorgen hebben bij de opvoeding van hun kind(eren) naar leeftijd van het jongste én het oudste kind (percentages)

Leeftijd jongste kind		Leeftijd oudste kind	
jongste kind 0 - 2 jaar (n = 317)		oudste kind 0 - 2 jaar (n = 136)	
voeding/eetgedrag	31,5	slapen/slaapgedrag	37,7
slapen/slaapgedrag	30,6	voeding/eetgedrag	36,7
koppig, dwars, opstandig gedrag	29,7	gezondheid	34,7
gezondheid	25,7	stellen van regels/grenzen en toezicht daarop	29,5
ongehoorzaamheid, niet luisteren, liegen	25,6	aanpak opvoeding in het algemeen	25,0
jongste kind 3 - 5 jaar (n = 211)		oudste kind 3 - 5 jaar (n = 161)	
ongehoorzaamheid, niet luisteren, liegen	37,4	koppig, dwars, opstandig gedrag	41,8
koppig, dwars, opstandig gedrag	35,1	ongehoorzaamheid, niet luisteren, liegen	35,9
school- of studieprestaties	27,5	voeding/eetgedrag	31,8
emotionele problemen	26,6	stellen van regels/grenzen en toezicht daarop	26,5
stellen van regels/grenzen en toezicht daarop	24,8	slapen/slaapgedrag	25,9
jongste kind 6 - 11 jaar (n = 398)		oudste kind 6 - 11 jaar (n = 376)	
school- of studieprestaties	49,1	school- of studieprestaties	36,5
emotionele problemen	36,3	emotionele problemen	33,9
koppig, dwars, opstandig gedrag	25,9	ongehoorzaamheid, niet luisteren, liegen	28,4
ongehoorzaamheid, niet luisteren, liegen	23,0	koppig, dwars, opstandig gedrag	27,6
stellen van regels/grenzen en toezicht daarop	19,8	voeding/eetgedrag	21,0
jongste kind 12 - 17 jaar (n = 336)		oudste kind 12 - 17 jaar (n = 358)	
school- of studieprestaties	56,9	school- of studieprestaties	54,5
emotionele problemen	30,9	emotionele problemen	32,3
studiekeuze	29,3	gebruik van internet en sociale media	29,8
gebruik van internet en sociale media	25,8	studiekeuze	25,6
gaming	22,2	koppig, dwars, opstandig gedrag	24,7
jongste kind 18 - 24 jaar (n = 285)		oudste kind 18 - 24 jaar (n = 429)	
school- of studieprestaties	48,3	school- of studieprestaties	54,8
emotionele problemen	31,4	emotionele problemen	31,9
zoeken en vinden van werk	23,0	studiekeuze	26,7
studiekeuze	20,3	gebruik van internet en sociale media	18,5
gezondheid	16,9	koppig, dwars, opstandig gedrag	18,0
Totaal aantal ouders met zorgen naar leeftijd jongste kind (n = 1.547)		Totaal aantal ouders met zorgen naar leeftijd oudste kind (n = 1.460)	

BRON: GEZINSENQUÊTE 2016

De thema's waarover ouders vragen of zorgen hebben verschillen significant naar leeftijd van het jongste of oudste kind binnen het gezin van de respondent (Pearson χ^2 met $p < 0,001$). Maar zoals hierboven beschreven mogen we de verschillen niet toeschrijven aan de leeftijd van één bepaald kind.

Ouders van wie het jongste of oudste kind in het gezin jonger is dan 3 jaar hebben voornamelijk vragen of zorgen over 'voeding en eetgedrag' en 'slapen en slaapgedrag'. Bij ouders van wie het jongste of oudste kind in het gezin 3 - 5 jaar is, komen vragen of zorgen over 'ongehoorzaamheid, niet luisteren, liegen' of 'koppig, dwars en opstandig gedrag' het vaakst voor. Ouders van wie het jongste of oudste kind in het gezin 6 - 11 jaar is, hebben het vaakst vragen of zorgen over 'school of studieprestaties' en 'emotionele problemen'. Dezelfde problemen vinden we terug bij ouders wiens jongste of oudste kind 12 - 17 jaar is. Hier heeft meer dan de helft van de ouders vragen of zorgen over de 'school- of studieprestaties' van zijn kind. Ook het 'gebruik van internet en

sociale media' roept vragen op bij meer dan één op vier ouders met een jongste of oudste kind van 12 - 17 jaar. Ouders van wie het jongste of oudste kind jongvolwassen is (18 - 24 jaar) hebben eveneens het vaakst vragen over de 'school- of studieprestaties' en over 'emotionele problemen'.

5 GEBRUIK VAN PROFESSIONELE OPVOEDINGSONDERSTEUNING

5.1 AANDEEL OUDERS DAT OPVOEDINGSONDERSTEUNING GEBRUIKT HEEFT

We vroegen aan ouders of ze ondersteuning gezocht hadden op vlak van opvoeding door middel van de volgende vraag: *'Heeft u al ooit gebruik gemaakt van advies, steun of hulp van deskundigen bij de opvoeding van uw kind(eren)?'*. Aan de hand van een lijst deskundigen werd gevraagd aan wie ouders in de loop van het afgelopen jaar om advies of ondersteuning hadden gevraagd. Dit is uiteraard slechts een deel van het aanbod aan opvoedingsondersteuning dat benut kan worden. Naar deelname aan infoavonden of groepsbijeenkomsten of naar het raadplegen van het internet werd niet gepeild.

Bijna vier op de tien ouders heeft ooit gebruik gemaakt van hulp, steun en advies van een deskundige bij de opvoeding van hun kind(eren). Van de ouders die gebruik maakten van opvoedingsondersteuning deed 52,4% dit het afgelopen jaar en 57,3% meer dan een jaar geleden. 9,6% van de ouders hebben zowel in het afgelopen jaar als de periode daarvoor gebruik gemaakt van opvoedingsondersteuning.

We stellen qua gebruik van opvoedingsondersteuning significante verschillen vast naar achtergrondkenmerken (zie tabel 15). Vrouwen geven aan meer gebruik gemaakt te hebben van opvoedingsondersteuning dan mannen (respectievelijk 43,4% versus 34,7%). Ouders met een herkomst buiten de EU maken minder (29,3%) gebruik van opvoedingsondersteuning dan ouders met Belgische herkomst of een herkomst binnen de EU (41,2%). Alleenstaande ouders (48,5%) maken vaker gebruik van opvoedingsondersteuning dan gehuwde koppels (38,5%) en ongehuwde koppels (34,7%). Kijken we naar de leeftijd van het jongste kind in het gezin dan blijken ouders met het jongste kind van 3 - 5 jaar het minst gebruik van opvoedingsondersteuning (30,3%) te maken en ouders met het jongste kind in het gezin in de leeftijdscategorie 6 - 11 jaar het meest (48,2%). Als we kijken naar de leeftijd van het oudste kind in het gezin, dan maken gezinnen met het oudste kind van 3 - 5 jaar het minst gebruik van opvoedingsondersteuning (33,7%) en ouders waarvan het oudste kind zich in de leeftijdscategorie 12 - 17 jaar bevindt, het meest (44,1%).

Tabel 15. Ooit gebruik gemaakt van professionele opvoedingsondersteuning bij de opvoeding van de kinderen naar achtergrondkenmerken (rijpercentages)

Heeft u al ooit gebruik gemaakt van advies, steun of hulp van deskundigen bij de opvoeding van uw kind(eren)?			
	ja	nee	n
Totaal	39,5	60,5	2.645
Geslacht***			
mannen	34,7	65,3	983
vrouwen	43,4	56,6	1.662
Herkomst***			
België/EU	41,2	58,8	1.964
niet-EU	29,3	70,7	643
Leeftijd respondent (n.s.)			
jonger dan 35 jaar	37,3	62,7	549
35 - 44 jaar	40,2	59,8	968
45 - 54 jaar	40,2	59,8	899
55 jaar en ouder	39,2	60,8	229
Gezinstype respondent***			
gehuwd koppel	38,5	61,5	1.677
ongehuwd koppel	34,7	65,3	473
alleenstaande ouder	48,5	51,5	495
Leeftijd jongste kind (tot 25 jaar) ***			
0 - 2 jaar	39,5	60,5	586
3 - 5 jaar	30,3	69,7	338
6 - 11 jaar	48,2	51,8	579
12 - 17 jaar	42,1	57,9	497
18 - 24 jaar	36,3	63,7	554
Leeftijd oudste kind¹⁵ (tot 25 jaar) *			
0 - 2 jaar	39,0	61,0	278
3 - 5 jaar	33,7	66,3	284
6 - 11 jaar	41,3	58,7	549
12 - 17 jaar	44,1	55,9	549
18 - 24 jaar	38,6	61,4	735

Significantieniveau: Pearson χ^2 : *p < 0,05; **p < 0,01; *** p < 0,001; n.s. niet significant.

BRON: GEZINSENQUÊTE 2016

5.2 AAN WELKE DESKUNDIGEN VRAGEN OUDERS ADVIES OF HULP?

We vroegen ook naar de deskundigen die ouders raadplegen bij vragen of problemen bij de opvoeding. Ruim de helft van de ouders wendt zich tot een therapeut, psycholoog, kinder- of jeugdpsychiater (52%). 43,3% van de ouders doet beroep op het Centrum voor Leerlingenbegeleiding (CLB) of de school. Meer dan één op de vier ouders richt zich bij vragen of problemen qua opvoeding tot de huisarts.

¹⁵ Beperkt tot respondenten met een oudste kind jonger dan 25 jaar.

Tabel 16. Geraadpleegde deskundigen naar leeftijd van het jongste en oudste kind (percentages)

	Totaal	Leeftijd jongste kind					sign.	Leeftijd oudste kind ¹⁶					sign.
		0 - 2 jaar	3 - 5 jaar	6 - 11 jaar	12 - 17 jaar	18 - 24 jaar		0 - 2 jaar	3 - 5 jaar	6 - 11 jaar	12 - 17 jaar	18 - 24 jaar	
Huisarts	26,7	31,6	22,4	25,3	25,8	25,4	***	37,2	29,2	25,6	23,1	26,2	*
Kinderarts	17,6	41,1	15,3	19,0	4,3	3,9	***	54,9	31,6	17,8	13,5	3,6	***
Verpleegkundige Kind & Gezin	15,9	54,3	19,4	3,3	1,9	2,0	***	76,1	35,8	11,0	3,4	3,2	***
Medewerker van een opvoedingswinkel	4,9	5,2	7,2	4,1	5,2	4,4	***	0,9	10,5	5,0	4,2	5,0	*
Therapeut/psycholoog/kinder- of jeugdpsychiater	52,0	17,4	44,9	61,3	65,2	70,1	***	2,7	19,8	52,5	64,6	65,6	***
CLB/school	43,4	17,0	46,4	53,5	54,8	46,1	***	1,8	23,2	52,3	54,0	50,9	***
Een andere deskundige	19,1	23,9	22,7	20,4	14,4	15,2	***	26,8	22,9	20,5	16,5	17,6	*
<i>n</i>	997	222	99	256	205	195		109	91	207	237	272	

Significantieniveau: Pearson χ^2 : *p < 0,05; **p < 0,01; *** p < 0,001; n.s. niet significant.

BRON: GEZINSENQUÊTE 2016

¹⁶ Beperkt tot respondenten met een oudste kind jonger dan 25 jaar.

Bijna de helft van de ouders (47%) doet beroep op één deskundige bij het inwinnen van advies, steun of hulp van deskundigen. Een derde van de ouders doet beroep op twee deskundigen, 14% geeft aan drie deskundigen te hebben geraadpleegd en 5% van de ouders raadpleegden vier deskundigen bij vragen of problemen bij de opvoeding.

Afhankelijk van de leeftijd van de kinderen in het gezin verschilt de geraadpleegde deskundige. Bij hele jonge kinderen (oudste kind jonger dan 3 jaar) raadplegen ouders het vaakst een verpleegkundige van Kind en Gezin (76,1%), gevolgd door de kinderarts (54,9%) en de huisarts (37,2%). Bij jonge kinderen (waarbij de oudste in het gezin niet ouder is dan 3 - 5 jaar) raadpleegt men het vaakst de verpleegkundige van Kind en Gezin (35,8%), de kinderarts (31,6%) en de huisarts (29,2%). Wanneer de leeftijd van de kinderen in het gezin toeneemt, raadpleegt men vaker een therapeut, psycholoog, kinder- of jeugdpsychiater of het CLB en de school. Wanneer het jongste kind in het gezin de tienerleeftijd heeft (12 - 17 jaar) winnen ouders vaak het advies, steun of hulp in van de therapeut, psycholoog, kinder- of jeugdpsychiater (65,2%) of CLB en school (54,8%). Wanneer de kinderen in het gezin jongvolwassen zijn (jongste kind in het gezin van 18 - 24 jaar oud) vragen zeven op de tien ouders hulp of advies aan de therapeut, psycholoog, kinder- of jeugdpsychiater en 46% vraagt steun, advies of hulp aan de school of CLB.

5.3 MATE WAARIN OUDERS ZICH GEHOLPEN VOELEN DOOR DE OPVOEDINGSONDERSTEUNING

Wanneer de respondent beroep gedaan heeft op advies, steun of hulp van een deskundige, geeft bijna één op vijf ouders aan dat de hulp die ze hebben gekregen hen heel veel heeft geholpen. 42,6% van de ouders is van mening dat het advies, steun of hulp hen tamelijk veel heeft geholpen en 32,4% vindt dat het advies hen maar een beetje heeft geholpen. 5,4% van de ouders is van mening dat het advies, steun of hulp hen (helemaal) niet heeft geholpen. Bij de meerderheid van de respondenten was het advies, de steun of de hulp dus zinvol.

De mate waarin ouders ervaren dat het advies, de steun of de hulp hen heeft geholpen, verschilt enkel significant naar leeftijd van de respondenten en naar leeftijd van het oudste kind binnen het gezin van de respondent, waarbij duidelijk is dat beide zaken met elkaar verband houden (zie tabel 17). Oudere respondenten voelen zich minder vaak veel geholpen door het advies.

Tabel 17. Mate waarin het advies, steun of hulp van de deskundige bij het opvoeden heeft geholpen voor ouders die ooit gebruik maakten van professionele opvoedingsondersteuning (rijpercentages)

	(helemaal) niet	beetje	tamelijk veel	veel	n
Totaal	5,4	32,4	42,6	19,6	978
Geslacht (n.s)					
mannen	4,8	32,9	45,7	16,6	316
vrouwen	5,9	32,1	40,5	21,5	662
Herkomst (n.s)					
België/EU	5,4	32,3	43,1	19,2	779
niet-EU	6,2	28,9	41,8	23,1	189
Leeftijd *					
jonger dan 35 jaar	3,5	33,7	41,2	21,6	189
35 - 44 jaar	6,2	27,6	43,0	23,2	365
45 - 54 jaar	4,6	36,4	44,1	14,9	338
55 jaar en ouder	10,1	33,7	38,2	18,0	86 ¹⁷
Gezinstype (n.s.)					
gehuwd koppel	4,7	30,7	45,4	19,2	599
ongehuwd koppel	6,9	32,4	41,0	19,7	160
alleenstaande ouder	6,0	36,9	35,9	21,2	219
Leeftijd jongste kind (n.s.)					
0 - 2 jaar	2,2	34,4	42,0	21,4	216
3 - 5 jaar	8,2	27,6	39,8	24,5	100
6 - 11 jaar	5,6	28,2	42,5	23,7	254
12 - 17 jaar	4,4	35,3	44,1	16,2	200
18 - 24 jaar	7,1	36,2	42,9	13,8	187
Leeftijd oudste kind¹⁸ *					
0 - 2 jaar	2,7	27,7	53,6	16,1	108
3 - 5 jaar	5,4	33,7	31,5	29,3	88 ¹⁹
6 - 11 jaar	4,2	30,6	38,9	26,4	204
12 - 17 jaar	5,1	32,5	43,6	18,8	235
18 - 24 jaar	7,4	34,7	42,8	15,1	264

Significantieniveau: Pearson χ^2 : *p < 0,05; **p < 0,01; *** p < 0,001; n.s. niet significant.

BRON: GEZINSENQUÊTE 2016

¹⁷ Percentages zijn minder betrouwbaar wegens n < 100.

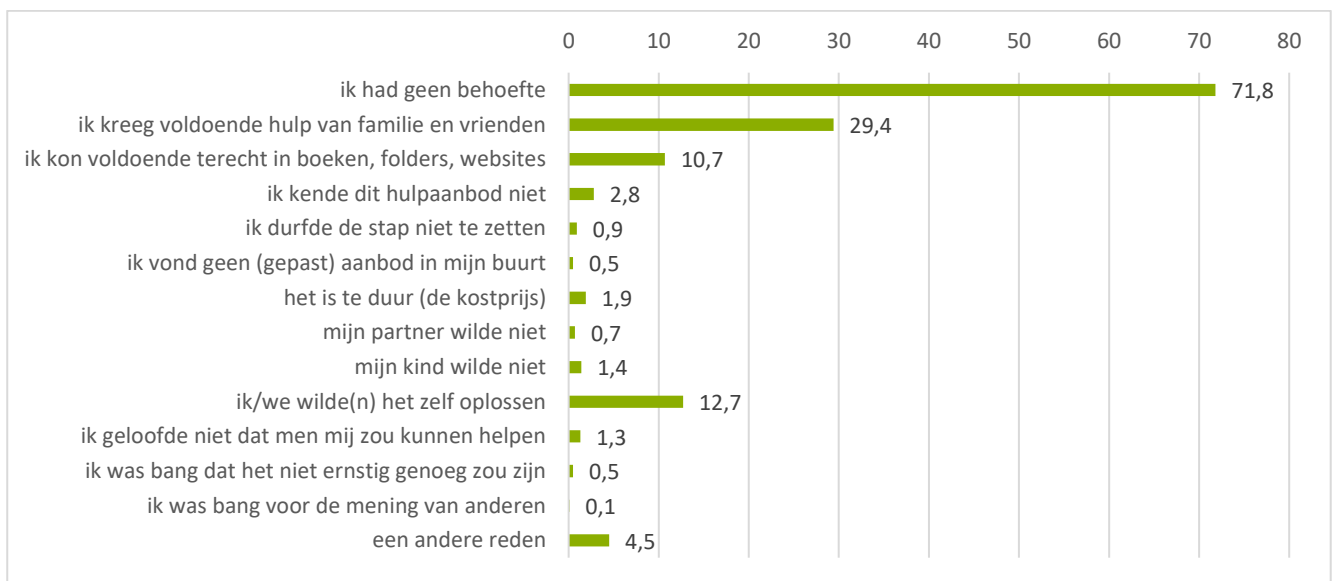
¹⁸ Beperkt tot respondenten met een oudste kind jonger dan 25 jaar.

¹⁹ Percentages zijn minder betrouwbaar wegens n < 100.

5.4 WAAROM MAAKT EEN DEEL VAN DE OUDERS GEEN GEBRUIK VAN OPVOEDINGSONDERSTEUNING DOOR DESKUNDIGEN?

Van de ouders die geen gebruik gemaakt hebben van opvoedingsondersteuning geeft bijna 72% aan dat zij hieraan geen behoefte hadden (zie figuur 4). Bijna 30% van de ouders geeft aan dat zij voldoende hulp kregen van familie en vrienden. Sommige ouders willen de problemen met de opvoeding liever zelf oplossen (12,7%) en andere ouders vinden voldoende hulp in boeken, folders en websites (10,7%). Ouders mochten hierbij meerdere redenen aangeven.

Figuur 4. Reden(en) die ouders aangeven om geen gebruik te maken van advies, steun of hulp van een deskundige bij de opvoeding van de kinderen (percentages, n = 1.431)



BRON: GEZINSENQUÊTE 2016

5.5 GEBRUIKT WIE VRAGEN OF ZORGEN HEEFT OOK PROFESSIONELE OPVOEDINGSONDERSTEUNING?

In tabel 18 stellen we vast dat ouders die zich in grotere mate zorgen maken, vaker beroep doen op een deskundige voor advies, steun of hulp bij de opvoeding. Maar het gebruik van opvoedingsondersteuning gebeurt niet altijd of voor iedereen in het teken van concrete vragen en noden. Eén op de vijf ouders die geen vragen had of zich geen zorgen maakte, maakte immers wel gebruik van opvoedingsondersteuning.

Het feit dat meer dan één op de vier ouders met veel of heel veel vragen of zorgen geen gebruik gemaakt heeft van professionele ondersteuning of advies is wel opvallend. Het is uiteraard mogelijk dat deze ouders voldoende steun vonden in hun informeel netwerk, maar het zou ook kunnen dat ze om allerlei redenen geen professionele steun vonden (ontoereikend aanbod, wachtlijsten, geen expertise, ...).

Tabel 18. De mate waarin ouders die zich zorgen maken, gebruik maken van opvoedingsondersteuning (percentages, n=1.574)

Mate waarin ouders vragen of zorgen hebben	Ooit gebruik gemaakt van professionele opvoedingsondersteuning	
	ja	neen
(helemaal) niet	20,2	79,8
een beetje maar	43,0	57,0
tamelijk veel	71,9	28,1
heel veel	72,5	27,5
Totaal	39,5	60,5

BRON: GEZINSENQUÊTE 2016

6 SAMENVATTING EN BESLUIT

Deze bijdrage bracht op basis van de in 2016 uitgevoerde gezinsenquête in kaart welke opvoedingsdoelen ouders nastreven, hoe ze opvoeding beleven, welke vragen of zorgen inzake opvoeding ze hebben en of ze professionele opvoedingsondersteuning gebruiken.

Drie opvoedingsdoelen werden duidelijk meer dan andere opgenomen in de top 3. Het gaat om 'respect hebben voor andere mensen', 'gevoel voor verantwoordelijkheid hebben' en 'voor zichzelf kunnen opkomen'. 'Respect hebben voor andere mensen' werd het meest vermeld (60% nam het op in top 3) en kan beschouwd worden als het meest belangrijke opvoedingsdoel. Dat gezinnen dit opvoedingsdoel zo vaak vermeldden is positief, omdat het een basis is voor het kunnen samenleven met anderen.

Qua *opvoedingsbeleving* stelden we vast dat bij zeer veel ouders een positief gevoel van *verrijking* over opvoeden bestaat (subschaal 'verrijking'), maar dat een deel van de ouders een aanzienlijke *kost* (in termen van financiële kosten, maar ook emotionele en fysieke uitputting, subschaal 'instrumentele kost') vermeldt en dat een beperkter deel van de ouders een duidelijke impact ondervindt op zijn/haar *relationeel en sociaal leven* (subschaal 'isolatie'). Dit zijn duidelijke signalen die wijzen op het belang van voldoende financiële ondersteuning voor gezinnen en op uitdagingen voor de overheid én voor gezinnen om een goede balans te vinden tussen de zorg voor kinderen en de eigen persoon. In tijden waar heel wat ouders al moeite hebben om een goede balans te vinden tussen werk en gezin (zie [werk en de combinatie gezin en werk](#), Doyen & Stuyck 2018), wordt duidelijk dat ouders aangeven dat er voldoende tijd moet blijven voor eigen hobby's of relaties. Het belang van zelfzorg is iets waar in het opvoedingsondersteunend aanbod al op gewezen wordt, maar dat misschien nog meer aandacht mag krijgen. We gaan er immers van uit dat wie zelf voldoende rust heeft en nog ruimte heeft voor eigen aspiraties, vaak beter in staat is om opvoeding vorm te geven.

Qua instrumentele kost zijn vooral enkele itemscores opvallend. Bijna drie op de vier ouders geeft aan dat kinderen grootbrengen veel geld kost. 28% kan zich zelfs helemaal vinden in de uitspraak dat kinderen grootbrengen veel geld kost. Meer dan de helft van de respondenten maakt zich ook zorgen over de toekomst van de kinderen. Ook al werd niet gevraagd naar de ware toedracht van deze zorgen (emotioneel, financieel, gezondheid, zorgen over samenleving in het algemeen, ...), 55,2% is een opmerkelijk cijfer. Het toont alvast aan dat vele ouders een grote betrokkenheid hebben op het welzijn van hun kinderen. Uit de scores qua isolatie en instrumentele kost blijkt dat ouders een realistisch beeld hebben van opvoeden, waarbij een deel van de ouders aangeeft dat opvoeden ook een impact heeft op de eigen persoon, op relaties en op het fysieke en emotionele (wel)zijn. We zien die eerlijke/realistische kijk ook terug in de scores qua *opvoedingsbelasting*. Hoewel de meerderheid van de ouders de opvoeding niet als belastend ervaart, gaf ruim een derde aan dat ouderschap

moeilijker is dan hij of zij dacht. Gelukkig stellen negen op de tien ouders dat ze goed in staat zijn om voor hun kinderen te zorgen en geeft slechts een kleine minderheid aan dat hij/zij de opvoeding niet goed aan kan. Een ruime meerderheid kijkt ook *tevreden* terug op de opvoeding van zijn/haar eigen kinderen. De meeste ouders zijn naar eigen zeggen goed in staat om voor *regelmaat* en een ordelijke omgeving te zorgen. *Consistent omgaan met disciplineren* blijkt wel een uitdaging voor heel wat ouders.

Dat een ruime meerderheid opvoeden aankan en ook tevreden is over de eigen opvoeding, betekent niet dat opvoeding een thema is waar ouders niet mee bezig zijn. Hoewel vier op de tien ouders aangeven het afgelopen jaar (helemaal) geen *vragen of zorgen over de opvoeding* gehad te hebben, stelt 60% dat dit wel het geval was. Er bestaan dus grote verschillen tussen gezinnen. Een aanzienlijk deel signaleert geen problemen, maar een meerderheid vermeldt wel vragen of zorgen. Beide zaken zijn belangrijke vaststellingen. Dat vier op de tien ouders stellen dat ze geen vragen of zorgen hebben gehad is zeker positief, maar ook enigszins verrassend want vragen hebben of zorgen maken lijkt onlosmakelijk verbonden met het opvoeden van kinderen. Want is het opgroeien van kinderen niet deels een onvoorspelbaar gegeven dat elke ouder geregeld voor moeilijke keuzes of situaties plaatst? Mogelijks maken ouders een onderscheid tussen gewone en grote vragen en hebben ze de vraag vooral bekeken als het hebben van zorgen. Zestig procent van de ouders stelt zich wel vragen en één op de vijf ouders stelt zich zelfs veel vragen of maakt zich veel zorgen. Deze cijfers tonen volgens ons aan dat een opvoedingsondersteunend aanbod waar ouders met hun vragen en zorgen terecht kunnen, noodzakelijk is.

Uit de analyse naar leeftijd van het jongste kind bleek dat het aandeel ouders dat zich veel vragen of zorgen bij de opvoeding van hun kind(eren) maakt, het grootst is bij de ouders met minstens nog een kind tussen 6 en 12 jaar. Vragen en zorgen ontstaan dus niet enkel vanaf de puberleeftijd van kinderen zoals vaak wordt gedacht. Het opvoedingsondersteunend aanbod moet dus zeker ook in staat zijn om de vragen en zorgen voor relatief jonge kinderen te kunnen opvangen. En hoewel school- en studiestress als meest voorkomend onderwerp voor vragen en zorgen werd vermeld, is duidelijk dat het aanbod zich daar niet alleen op mag focussen. De meeste ouders die vragen of zorgen hebben over de opvoeding, hebben deze immers over meerdere onderwerpen. Zo worden emotionele problemen bij de kinderen bijvoorbeeld ook vaak vermeld bij gezinnen met kinderen tussen 6 en 18 jaar. De analyse van de vermelde onderwerpen naar leeftijd van het jongste/oudste kind kan een inspiratiebron zijn om een gepast aanbod aan ondersteuning uit te werken.

In de gezinsenquête vroegen we aan ouders of ze het voorbije jaar ondersteuning gezocht hadden op vlak van opvoeding. In concreto werd aan de hand van een lijst deskundigen gevraagd aan wie ouders in de loop van het afgelopen jaar advies of ondersteuning hadden gevraagd. Hoewel op deze manier niet werd gepeild naar het gebruik van het volledige gamma aan opvoedingsondersteuning (naar deelname aan infoavonden of groepsbijeenkomsten of naar het raadplegen van het internet werd niet gevraagd), leveren de resultaten nuttige inzichten op. Bijna vier op de tien ouders heeft ooit gebruik gemaakt van hulp, steun en advies van een deskundige bij de opvoeding van hun kind(eren). Dat is een cijfer dat aantoont dat heel wat ouders de weg naar deskundigen hebben gevonden.

Ruim de helft van die ouders wendt zich tot een therapeut, psycholoog, kinder- of jeugdpsychiater (52%). 43,3% van de ouders doet beroep op het CLB of de school. Meer dan één op de vier ouders richt zich bij vragen of problemen bij de opvoeding tot de huisarts. Als overheid moeten we er ons dus van bewust zijn dat ouders te rade gaan bij een veelheid aan deskundigen, wat betekent dat ondersteunende documentatie of tips voor hulpverleners ook ruim verspreid bekend moeten gemaakt worden onder deskundigen zelf.

Van de ouders die geen gebruik gemaakt hebben van opvoedingsondersteuning geeft bijna 72% aan dat zij hieraan geen behoefte hadden. Bijna 30% van de ouders geeft aan dat zij voldoende hulp kregen van familie en vrienden. 10% van deze ouders vond voldoende hulp in boeken, folders en websites. Ook dit illustreert dat

